

KOROKON ÉS RENDSZEREKEN ÁT

A hírhedt colstok az 1930-as évekből

Hauch Tamás

Vizer Józseffel első ízben 2013-ban találkoztam személyesen a Szakma Sztár-verseny elődöntőjén. Az eligazítás feszült perceit követően felfáradt a pulpitusra, elővett egy fából készült, szemmel láthatóan sokat megélt colstokot. Széthajtogatta és elmesélte, hogy édesapja kapta Angliából. Két oldalra kétféle mértékegység került, coll és metrikus. Rövid beszéde a versenyzőkhöz nagy benyomást tett rám. Rég hallottam asztalost ilyen szeretettel beszélni a szakmáról.

Később a versenyek alatt többször találkoztunk és beszélgettünk. A majd' 80 éves, ősz hajú szakember 60 éve bútorasztalos-mester, a mai napig szereti, és ha kell, műveli a szakmát, pedig már több éve, hogy nyugdíjas.

Újpest a múlt század elejétől az asztalosok fellegvára volt. Ide születni kell, és József ebbe a kis szakmai közösségbe született. Szülei pécsi származásúak. A konjunktúra hatására a gazdasági fejlődés megindult és ez a szakmák fejlődését is meghozta. Idősebb Vizer József ebben az időben (1935) kiváló szaktudást szerzett, mint asztalos. Mestere Tóth József volt. Mivel vízi cserkész is volt, Győrbe költöztek. Itt egy kielboatot is készített a Rába partján, két bakon, kéziszerszámokkal. A győri Cardo Bútorgyárban helyezkedett el. Itt választották ki, hogy az Újpesti Kiviteli Szövetkezet minőségellenőre legyen. Ez a szövetkezet kifejezetten az angol piacra készített magas minőségű bútorokat. A mai világban szinte elképzelhetetlen módon, több kisebb- nagyobb műhelyből kerültek ki a szebbnél szebb szobabútorok, ágyak. Mind-

ehhez megfelelő tervdokumentációt kaptak. József édesapja több mint 400 asztalos bútorait vette át, mint minőségellenőr. Goldfischer Izidor asztalosmester, bútorgyáros, az újpesti képviselő-testület tagjának (Goldfischer 1906-ban alapította üzemét a Kassai utca 13.-ban, mely rövid idő alatt közel száz munkást foglalkoztató bútorgyárrá fejlődött) javaslatára, maga is beszállt az üzletbe. Műhelyt bérelt (Újpest, Tavasz utca 9.) és elkezdte a munkát. 1937-ben iparendélyt, majd 1942-ben kereskedői oklevelet kapott.

Készített egy mintaszobát is, ahol az érdeklődők megnézhatték a termékeket. Ezzel a mintaszobával rendszeresen részt vett az Őszi Lakberendezési és Háztartási Vásárokon. Jó, ha tudjuk, ezekben az időkben 650-nél is több, kisebb-nagyobb asztalosvállalkozás működött a városban (akkoriban Újpest még nem a fővároshoz tartozott).

A fiatal József már háromévesen apja műhelye felé vette az irányt, még járni is alig tudott. Saját elmondása alapján egy Goldfischer Izidor nevű asztalosmester csípte nyakon és vitte haza.

Vizer József

Anyám megfőzte az ebédet apámnak és a segédeknek is, és elvitte a műhelybe. Emellett a könyvelést is ő végezte. Engem és a húgomat apró gyerekként is vitt mindig magával. Ez idő tájt fertőződtem meg a faipar jellegzetes illatával.

Első komolyabb munkája a kihúzott görbe szegek kiegyenesítése volt apja műhelyében. Majd szépen lassan szívta magába a tudást, és a legtöbb szabadidejét apjával töltötte a műhelyben, dolgozva és tanulva. Az elemi az akkori Április 4. Téri Iskolában végezte. Szunyoghy János későbbi nőgyógyász professzor és Sipos Kornél pszichiáter professzorok voltak az osztálytársai. A háború borzalmai, majd a felszabadulást követő ingatag helyzetben tovább folyt a munka és a tanulás. Még 1952–53 környékén történt, hogy apja egy állami megbízást kapott. A MŰÁRT részére kellett keményfa tömegcikket gyártani. A faanyagot kiutalásra kapták a Váci úton. Egy napon levél érkezett a bíróságról, hogy bűncselekményt követtek el. Abban az időben az áramfogyasztást szigorúan vették és a termelés jócskán „megemelte” a villanyfogyasztást. Szerencsére

Idősebb Vizer József

A mintaszoba a névjegyen is megjelent

a Tavasz utca 21.-ben volt a bíróság is. Az ügyvédek a műhely előtt jártak-keltek és egyik alkalommal az egyik ügyvéd fennhangon újságolta: „Vizer úr! Megmenekültünk! Megdőglött a Sztálin, amnesztia lesz!” Így a börtön fenyegetése is elhárult. Az ifjabb Vizer József 1955-től a faipari technikum tanulója lett. Egyik este három gyakorlati oktató kereste fel az édesapját. Nehezményezték, hogy fia folyamatosan kikiáltja őket a szakmáról. Apja felkapott egy léceket és a gyalupadra csapott, majd közölte velük, hogy örüljenek annak, hogy a fiától tanulhatnak... A végkifejlet az lett, hogy két oktató „bekéredzkedett” az atyai műhelybe tanulni. Saly tanár úrral (Saly Imre az Újpesti Bútorgyár későbbi vezérigazgatója) az iskola után fuszitak, kiemelve a diákokat a többiek közül. Apja szigorú, de igazságos ember volt. Minden apró kis fogást megmutatott a fiának is. A tanórák után a barátaival a műhely lépcsőjén ücsörögtek és várták, hogy a papa milyen feladattal bízza meg őket. Deszkák, lécek pakolása, a Váci útról kiutalásra kapott ölfák cipelése sem okozott problémát. Később enyvezési feladatokat bízta az ifjú inasra. Egy munkalap több rétegből állt, minden darabot saját kezűleg kellett összerakni. Ha szükséges volt, egy 800-as Oertli szalagfűrészszel vágta a léceket,

utána rétegenként enyvezte és ragasztotta egymásra őket. Ez képezte az alapját a klasszikusan stabil bútoroknak. Az enyvezett lapokat a prés gépbe helyezték, hogy egyenletesen ragadjon. Szakadt róluk a víz, mert az enyvvel csak 25–26 fokos levegőben lehetett dolgozni. 1959-ben érettségizett, majd mindössze egy évvel ezután – országosan egyedülálló módon – már letette a mestervizsgát.

– Imádtam a szakmámat, szomjaztam a tudásra, ezért szerettem volna továbbtanulni – meséli Vizer József. – Mivel folyamatosan képeztem magam, azt hittem, ezzel a tudással felvesznek a főiskolára. Gondolhattam volna, hogy nem járok sikerrel, hiszen „egyéb származású” besorolást kaptam, ami gyakorlatilag lehetetlenné tette a bejutást. A húgom is ugyanígy járt, aki ugyancsak a faipari technikumot végezte el, pedig édesapánk kisiparos volt. Ő végül festőművész lett. Engem azzal kárpótolt a sors, hogy utóbb Sopronban 2009-ben címzetes egyetemi hallgatóvá fogadtak, elismerve a szakmai munkásságomat és a faipari szakoktatásban végzett több évtizedes tevékenységemet. Ez olyan jóvátétel, ami nem csupán rám vonatkozik, hanem azokra a sorstársaimra is, akikkel hasonlóan bántak el.

Technikusként a tatabányai bútorgyárba került. Ebben az időszakban álltak át a faszeggyártásról a bútorgyártásra. A régi gőzgéppel hajtott transzmissziós gépeket lecserélték. A lécezett forgácslapokat vasbakokban furnérozták, ami elég körülményes volt. József kapcsolatai révén lehetővé tette, hogy a préselést az újpesti gyárban végezzék. Ez nagyon meggyorsította a munkát. A furnérok zecelését és a lapok szabását, lécezését Tatán végezték, de a lefogást már Újpesten. Teherautók jöttek-mentek. Ez két évig tartott. Saly Imre állást ajánlott Józsefnek, amit ő el is fogadott. Művezető lett és nemsokára bábáskodása mellett állították üzembe a gyár első poliészteröntő gépét. Mindeközben folyamatosan segített édesapjának a családi műhelyben.

1970-ben átvette apja műhelyét. Apja ez idő tájtban mesélte el, hogy Goldfischer fia, Sándor 1956-ban követet küldött Bécsbe, hogy szedje össze az újpesti asztalosokat és utaztassa ki őket Ausztráliába, ahol addigra már jó nevű faipari céget hozott létre. Talán emlékszünk, hogy Sándor

Idősebb Vizer József, fia és lánya társaságában

apja Izidor volt, aki fülön csípte az elcsatangoló kisfiút.

Az első években heverőket és rekamiékat készített. A kárpitozást egy székesfehérvári mester végezte. Házában volt a műhely. Az ingatlan kapuja a piacra nézett. Piacnapokon kinyitotta a kapukat, kiskocsin kivitt két heverőt, és az árusok a keresett pénzből megvásárolták ezeket.

A kárpitos azt az ajánlatot adta Józsefnek, hogy amennyi vázat tud vinni, ő annyit átvesz. Mivel a szállítás eleve problémás és költséges volt, József csak azokat az alkatrészeket szerelte össze, amelyek feltétlenül szükségesek voltak, a többit előkészítette. Így esett meg, hogy 50 heverőt szállított le, amit a helyszínen egy segéddel enyvezett össze a kárpitosnál.

Felsorolni is nehéz lenne, hány magán- és középületben rejtőzik egy-egy Vizer-remek. Tervezett egyedi bútorokat a Magyar Tudományos Akadémia székházába és a Magyar Televízióba is.

A következő állomás a szakmai életútban, amikor egy ismerőse, megkérte, hogy a portugál nagykövetség rezidenciájának bútorait hozza rendbe. A munka olyan jól sikerült, hogy a június 10-én tartandó portugál nemzeti ünnep alkalmából tartott fogadásra is meghívást kapott. Az eseménynek a Gundel étterem adott otthont. A taxiból kiszállva egy rendőr fontoskodását kellett elhárítani.

A nagykövetek és a politikai élet prominens személyiségei jelenlétében érdekes helyzetet teremtett Vizer József bútorasztalos-mester érkezésének bejelentése. Merthogy az érkező vendégek bejelentése nemcsak a filmek fikciója, hanem bizonyos helyeken a hivatalos protokoll része. A portugál nagykövet nagy örömmel és tisztelettel fogadta Józsefet. Ugyanakkor

Bányász Rezső mosolya nem volt őszinte, amikor meghallotta, hogy egy asztalossal kell egy levegőt szívnia. A korábbi londoni, majd későbbi kanadai nagykövet (közben az első kormányzóvivő) felháborodva kérdezte, mit keres a fogadáson. Később pedig az APEH-ot is megkérte, hogy nézzen körül a vállalkozás háza táján.

A portugál nagykövetségre tíz évvel később tért vissza, egy meghívásnak eleget téve. A követség közben elköltözött és egy háromemeletes liftes épület lett az új konzulátus. A követségen a konzul felesége már várta. Bemutatta az ott jelen lévő nagykövetek feleségeinek, akik egyre csak kérdezték, hogyan lehet ilyen csodálatos ebédlőasztalt készíteni. Névjegyeket cseréltek, és mivel szemmel láthatóan igényes munkát végzett korábban, újabb megbízásokat kapott.

Olasz, indonéz, japán, líbiai nagykövetségeknek dolgozott, összesen 12 rezidenciára volt bejárása. Mivel csak azokat az alkatrészeket szabadott műhelybe vinni, amiket feltétlenül szükséges volt, ezért hetekig, hónapokig a követségeken dolgozott. Fényképezni tilos volt mindenhol. Ez egyébként sem egy egyszerű műfaj, de József élvezte a kihívást.

Prof. Giuseppe Manica, olasz nagykövet ezt írta: „Őszintén hálás vagyok Vizer József úrnak, amiért igen magas fokú restaurátori felkészültségével és technikájával visszaadta néhány antik bútorom eredeti, hiteles arculatát”. Vizer József panaszkönyvébe soha nem került panasz, dicséret annál több. Az indonéz nagykövetnek egy zongorát politúrozott koromfeketére fia, Dávid segítségével. Vizer Dávid nem melleleg kétszeres Kazinczy-díjas. A munkafolyamatokat nagy érdeklődés övezte. – Imádták a politúr

illatát, ami belengte a helyiségeket – meséli a mester.

Szintén érdekesség, hogy Líbiába meghívta egy régi barátja, aki kórházigazgató lett Tripoliban. Ehhez vízumra volt szükség, amit nem olyan egyszerű megszerezni. Szerencsére fél évvel korábban szintén dolgozott a követségnek. A portás nem volt túl kedves, de egy ismerős arc segített Józsefnek és hamarosan a nagykövet maga adta utasításba, hogy a vízumkérelmi folyamatot indítsák el. Egy hónap líbiai nyaralás lett a dologból.

Ezek a munkák egyébként nem voltak egyszerűek. A nagykövetek gyakori utazásaik alkalmával sokszor használt bútorokkal tértek vissza. Józsefnek ezeket kellett beazonosítani. Sokszor a könyvtárakat bújta, hogy háttérinformációkat kapjon a stílusról, az adott ország szerkezeti megoldásairól. Nagy élvezettel meséli nekem ezeket a történeteket és én csüngök a szavain.

Nemcsak restaurált, de új dolgokat is készített. A Külvárosi Kávéház régi stílusú üvegosztással készült ablakait is ő készítette, Mezei Gábor belsőépítész tervei alapján.

A Művészeti Életpálya Elismerés és a Vizer-díj

1980-ban kezdett tanulókkal is foglalkozni. A Budapesti Iparkamara szakmunkás-oktatói és vizsgáztatási feladatokkal bízta meg. Tudásának átörökítését a mai napig fontosnak tartja. A szakmai fogások, a faanyag szakszerű és professzionális megmunkálási fortélyainak átadása mellett becsületre és a szakma szeretetére is oktatja tanítványait. Közben a műhely is elköltözött a Kossuth utcába (Újpest). A bürokrácia azonban keresztülhúzta a számításait. Egyik napról a másikra a műhely bérleti díját több mint a négyszeresére emelték, új szabályokra hivatkozva. Kötelezték, hogy újítsa meg a telephelyengedélyeket. Ezt már nem vállalta, és felszámolta az ipart.

Vizer József fia időközben elvégezte a közgazdasági egyetemet, majd Aberdeenben telepedett le. Fia meghívására a mester is ellátogatott Skóciába, megtetszett neki az ottani élet, elhatározta, ott éli tovább az életét. A magyarországi szál azonban elvarratlan maradt. Ott állt a gödi ház üresen, és Újpesten maradt sok barát. Vizer úr évente

többször hazautazik, egykori iskoláját is többször felkereste.

Fiával édesapja emlékére díjat alapított 2009-ben. A szakmai elismerés az „id. Vizer József asztalosmester emlékére díj” nevet viseli. Az elismerést a Kozma Lajos Faipari Szakközépiskola egy-egy tehetséges diákja kapja évenként. – Én 1955-től 1959-ig ebbe a faipari technikumba jártam, igaz, akkor a Korvin utcában működött. Édesapámtól is rengeteget tanultam, kiváló mesterember volt, ő előtte is tisztelgek e díjjal. Arról nem is beszélve, hogy sok egykori osztálytársam, barátom ma is Újpesten él. Valamikor Újpest az asztalosok fővárosa volt.

Nem csupán a szakközépiskolás diákokat támogatta (akik közül többen szereztek szakmai versenyeken díjakat), hanem a faipari felsőoktatást is. A Nyugat-magyarországi Egyetem Faipari Mérnöki (később Simonyi Károlyról elnevezett) Kara elismeréssel és tisztelettel adózik Vizer József példaértékű szakmai tudása és emberi tartása előtt. Ezért régi vágyát igyekezett jelképesen teljesíteni a kar oly módon, hogy 2009-ben dr. Jereb László, a kar akkori dékánja a Faipari Mérnöki Kar Kari Tanács egyhangú szavazata alapján Vizer Józsefet „címzetes faipari hallgatóvá” fogadta. Ez az elismerés számára ma is sokat jelent. 2014-ben Orbán Viktor miniszterelnöktől kapott elismerő levelet, melyben a miniszterelnök nagyrabecsülését fejezi ki Vizer József alkotómunkája és közéleti tevékenysége iránt.

2015-ben Vizer József a Magyar Érdemrend Tiszti kereszt (polgári tagozat) kitüntetését vehette át a faipari szakma iránti elkötelezettségéért, a szakma népszerűsítéséért, műbútorasztalosként elért kimagasló eredményeiért, a faipari középfokú

és felsőfokú oktatás érdekében végzett önzetlen támogatói tevékenységéért.

2016-ban a Magyar Örökség Díjra terjesztették elő. Ugyanebben az évben életmű-kiállítása volt látható Asztaloság – A múlt, a jelen, és ami a jövőnek megmenthető címmel az újpesti József Attila Ifjúsági Házban. Idén a Művészeti Életpálya Elismerést is megkapta Kásler Miklóstól, az emberi erőforrások miniszterétől, amelyre rendkívül büszke.

2020. november 12-én a Soproni Egyetem Simonyi Károly Műszaki, Faanyagtudományi és Művészeti Kara örömmel fogadta a Mester úr felajánlását, hogy az általa alapított Vizer-díj kerüljön az egyetem által támogatott és befogadott díjak közé. A díjat a Simonyi Károly kar bázisiskolái részére megrendezésre kerülő meghívásos faipari szakmai versenyen, a zsűri által a verseny legjobb gyakorlati feladat megoldásáért, „a legjobb versenymunkát elkészítő” iskola versenyzőinek ítéli. Ezen túlmenően a kar igényt tart a mester hatalmas szakmai tudására, melyet szeretnének a hallgatósággal megosztani.

Vizer József jövőre lesz 80 éves és ebből 60 évet bútorasztalos-mesterként élt meg. Sok mindent tapasztalt, átélt, de a szakmaszeretete sohasem lankadt és a mai napig élmény hallgatni a sok történetet, amelyek korokon, rendszereken ívelnek át, és amelyekben a fa, mint alapanyag játssza a főszerepet. Amolyan asztalos mesék, de mindenki okulhat belőlük. ■

Forrás:

<http://www.ujpest.hu>
<http://skk.uni-sopron.hu>
<http://www.pmkik.hu>
<http://vaonline.nyme.hu>
<http://www.epa.hu>
<https://mandadb.hu>